

เรื่อง กำจาย

รายละเอียด

กำจาย ชื่อสามัญ Teri Pods

กำจาย ชื่อวิทยาศาสตร์ *Caesalpinia digyna* Rottler จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว (FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยราชพฤกษ์ (CAESALPINIOIDEAE หรือ CAESALPINIACEAE)

สมุนไพรกำจาย มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า กระจาย ขี้ตาก (แพร่), มะหนามจาย (ตาก), หนามหัน (จันทบุรี), หนามแดง (ตราด), จิงจาย งาม ฮายปุ่น (นครศรีธรรมราช), ฮาย (สงขลา), งาม (ปัตตานี), ขี้แรด (ภาคกลาง), ฮาย ฮายปุ่น (ภาคใต้), มะเบ้น (เงี้ยว-ภาคเหนือ), ตาฉู่แม สือกีพอ (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เป็นต้น

ลักษณะของกำจาย

ต้นกำจาย จัดเป็นพรรณไม้พุ่มรอเลื้อย มีความสูงได้ประมาณ 2.5-10 เมตร ลำต้นและก้านใบมีหนามแหลมแข็งและโค้งคล้ายหนามกุหลาบ ตามกิ่งอ่อนมีขนสั้นขึ้นปกคลุม^[1] ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ และตามชายป่าทั่วทุกภาคของประเทศไทย พบได้มากที่จังหวัดเชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, แพร่, เลย, ขอนแก่น,

นครราชสีมา, กาญจนบุรี, ราชบุรี, กรุงเทพมหานคร, ชลบุรี, ปราจีนบุรี, จันทบุรี, เพชรบุรี, ประจวบคีรีขันธ์, สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช และปัตตานี ส่วนในต่างประเทศมีเขตการกระจายพันธุ์ในจีนตอนใต้ อินเดีย เนปาล ศรีลังกา พม่า ภูมิภาคอินโดจีน และในมาเลเซีย

ใบก่าจาย ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ออกเรียงสลับ ก้านใบประกอบยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร มีใบย่อยประมาณ 8-12 คู่ ออกเรียงตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบมน โคนใบเบี้ยว ใบย่อยมีขนาดกว้างประมาณ 3-4 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 8-12 มิลลิเมตร แผ่นใบเป็นสีเขียวสด ก้านใบย่อยมีขนาดสั้นมาก ใบอ่อนมีขนนุ่ม แต่พอใบแก่จะร่วงหมด หูใบเรียวยาวแคบ ยาวประมาณ 2 มิลลิเมตร ร่วงได้ง่าย

ดอกก่าจาย ออกดอกเป็นช่อกระจุก โดยจะออกตามง่ามใบและที่ปลายกิ่ง ยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร ก้านดอกยาวประมาณ 1.5-2.5 เซนติเมตร ดอกย่อยมีขนาดเล็กและมีจำนวนมาก กลีบดอกมี 5 กลีบ เป็นสีเหลืองสด มีขนาดไม่เท่ากัน แต่ละกลีบค่อนข้างกลม ปลายหยักเว้า เมื่อดอกบานเต็มที่จะมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5-7 มิลลิเมตร ส่วนกลีบเลี้ยงดอกมี 5 กลีบ แต่ละกลีบมีขนาดไม่เท่ากัน กลีบด้านนอกจะมีขนาดใหญ่กว่ากลีบชั้นอื่น โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วยตื้น ๆ ดอกมีเกสรเพศผู้ 10 อัน ก้านชูอับเรณูมีขนเป็นพู่ รังไข่เกลี้ยงหรือมีขนขึ้นประปราย มีออวุล 3-4 เม็ด สามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี แต่จะออกดอกมากในช่วงประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม เมื่อออกดอกดกเต็มต้นจะมีความสวยงามอร่ามน่าชมยิ่งนัก

ผลก่าจาย ผลมีลักษณะเป็นฝักแบน ลักษณะของฝักเป็นรูปรีแกมขอบขนาน ตรงกลางป่องเล็กน้อย ปลายเป็นจะงอย ขอบเป็นสัน ฝักมีขนาดกว้างประมาณ 1.5-2 เซนติเมตร และยาวประมาณ 3.5-5 เซนติเมตร ก้านสั้น ฝักดิบเป็นสีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีดำ และไม่แตกอ้า เมล็ดมีประมาณ 2-3 เมล็ด เมล็ดเป็นสีน้ำตาลมีลักษณะค่อนข้างกลม มีขนาดกว้างประมาณ 9 มิลลิเมตร และยาวประมาณ 12 มิลลิเมตร ออกผลในช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

สรรพคุณของก่าจาย

- ตำรายาไทยจะใช้รากนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ไข้ตัวร้อน (ราก)
- ผลหรือฝักใช้ต้มน้ำดื่มเป็นยาแก้ท้องร่วงได้ดีมาก (ผล)
- รากใช้ปรุงเป็นยาขับประจำเดือนของสตรี (ราก)
- ตำรายาพื้นบ้านภาคอีสานจะใช้รากก่าจายผสมกับรากมะขามป้อม นำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้กามโรค (ราก)
- ทั้งต้นใช้ต้มให้สัตว์เลี้ยงกินเป็นยาแก้พิษงู (ทั้งต้น)
- รากใช้ตำพอกเป็นยาถอนพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย ขับพิษงู ช่วยดับพิษ แก้ปวดฝีทุกชนิด และช่วยดับพิษฝี (ราก)

7. รากใช้ตำพอกเป็นยารักษาแผลสด แผลเรื้อรัง และแผลเปื่อยได้เด็ดขาดนัก (ราก)
8. ผลหรือฝักสดของต้นกำจายมีรสฝาด นำมาตำให้ละเอียดห่อด้วยผ้าขาวบางคั้นเอาน้ำมาใช้ชะล้างแผลสด ห้ามเลือด สมานแผล ทำให้แผลหายเร็ว และรอยแผลเป็นไม่มี (ผลสด)

ประโยชน์ของกำจาย

1. ส่วนใหญ่จะไม่นิยมปลูกต้นกำจายไว้ตามบ้าน เนื่องจากต้นกำจายเป็นไม้ที่มีหนามแหลมและเป็นไม้เถาเลื้อย แต่จะมีปลูกไว้เพื่อใช้ประโยชน์ทางยาตามสวนยาแผนไทย และปลูกไว้ตามหัวไร่ปลายนาในชนบททั่วไป ซึ่งในสมัยก่อนจะถือว่า "กำจาย" นั้น เป็นสุดยอดยาสมุนไพรชนิดหนึ่งเลยทีเดียว
2. น้ำฝาดที่ได้จากผลหรือฝักสามารถนำมาใช้ในการย้อมผ้า แห และอวนได้

คำสำคัญ : กำจาย

ที่มา : <https://medthai.com/>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-05-18

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1567&code_db=610010&code_type=01